

Ο Ν Ο Υ Μ Α Σ

ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ

ΠΟΛΙΤΙΚΗ - ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ -
ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

Ένας λαός υφάνεται άμα
δείξη πώς δε φοβήται την
αλήθεια. — ΨΥΧΑΡΗΣ.

Κάθε γλώσσα έχει τους φυσικούς της κανόνες.
ΒΗΛΑΡΑΣ

ΧΡΟΝΙΑ ΣΤ'.

ΑΘΗΝΑ, ΚΕΡΙΑΚΗ 6 ΤΟΥ ΓΕΝΝΑΡΗ 1908

ΓΡΑΦΕΙΑ: ΔΡΟΜΟΣ ΖΗΝΩΝΑ ΑΡΙΘΜ. 2

ΑΡΙΘΜΟΣ 277

ΑΠΟ ΤΟΥΤΟ ΤΟ ΦΥΛΛΟ Ο ΝΟΥΜΑΣ ΜΙΑ ΔΕΚΑΡΑ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΨΥΧΑΡΗΣ. Πρωτοχρονιάτικο.
ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΔΑΜΑΣ. Σατιρικά γυμνάσματα.
ΔΕΚΑΣ ΑΡΒΑΝΙΤΗΣ. Κατάλανα.
ΒΙΡΗΝΗ Α. ΔΕΝΤΡΙΝΟΥ. Τò φόρεμα τής νύφης.
Α. Ε. Τò γλωσσικό κληροδότημα.
ΚΩΣΤΑΣ ΤΡΙΚΟΓΑΙΔΗΣ. Μια διάλεξη στην 'Αλεξάνδρεια.
Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ. Οί 'Αλυσίδες (συνέχεια).
Ο ΡΕΠΟΡΤΕΡΗΣ. Έργα και ημέραι — Δημοτικιστής από ανάγκη.
ΠΑΡΑΓΡΑΦΑΚΙΑ — Ο,ΤΙ ΘΕΛΕΤΕ.

ΠΡΩΤΟΧΡΟΝΙΑΤΙΚΟ

Με τò 1908 αρχίζει ο φίλος ο Νουμάς τήν έχτη του τή χρονιά. Πέντε χρόνια, με τόν άγωνα, στή βράση μέσα του πολέμου, από τή μια μεριά τούς δασκάλους που οί τρόποι τους οί χαριτωμένοι δε μοιάζει ακόμη να ττικίσανε, από τήν άλλη — ε ! — άς τò πούμε, άθρῶποι κι άφτοι — τούς δικούς μας, που μερικοί για σίγουρο θά πεινούνε, άφου τρώγονται κι αναμεταξύ τους πέντε χρόνια να βαστάξη περιοδικò γραμμένο, σώσε, Κύριε, στή δημοτική, πές πώς λογαριάζει πενήντα χρόνια σε κάθε άλλο μέρος τής οικουμένης. Μπράβο στους φίλους. Μπράβο και στο Νουμά. Χρειάστηκε θυσία, ενέργεια, καλοσύνη; χρειάστηκε τò μεγαλύτερο άπ' όλα, ή αγάπη, για να κατορθωθῆ. Συνεργάστηκε με τή δύναμή του ο καθένας. Μας ήρθανε ο καθένας με τήν ίδια τήν άφοσίωση. Να μην ξεχνούμε και τίν άξιο τò διεφτυτή, που τήν ξέρει περίφημα τήν τέχνη να σου σκάρωση μια φημερίδα. Έτσι χαρήκαμε και μετς κάποια ένωση, κάποια ένότητα. Λαμπρό σημάδι κι άξίζει με χρυσά γράμματα να τò χαράξουμε σήμερα, πρωχρονιά.

Και τί καινούρια νομίζετε τώρα να μας φέρη τò 1908; Έγώ νομίζω πώς θάματα θά διούμε. Θα πιάσουμε πιά κ' οί δασκάλοι να διαβάζουνε τò Νουμά. Δεν τò λέω στα μπόσικα. Τò λέω, γιατί έχω και τήν άπόδειξη πώς μας διαβάζουνε. Δημοσιέφτηκε τώρα τελεφταία κάποιο άρθρο πολύ σημαντικό. Στην Κωνσταντινούπολις. Του κ. Καραδημητρόογλου. Γράφει πώς δεν πρέπει να μας βρίζουνε. Δεν ταιριάζει. Να μας διαβάζουνε. Πιò σωστό. Έφκολο πράμα ή βριτιά. Δε θέλει κόπο. Μας κάνει και καλό. Διαβάσκα, ίσια ίσια διαβάσκα! Και — άμεροληψία. Έτσι τò κατάλαβε και ο κ. Παπαθεωρίδης. Σ' άφτό άπάνω παινῆ ο κ. Καραδημητρόογλου

τόν κ. Παπαθεωρίδη. Κατάστρωσε, λέει, άλάκαιρη κριτική για Τόνειρο του Γιαννίση. Πότε όμως; 'Αφου τò διάβασε. Βέβαια. Ο μόνος τρόπος για να κρίνη κανέναν. Να κρίνη με τò κῆρος του. Και σε ποιò συμπέρασμα τάχα φτάνουνε άδερφικά ο κ. Καραδημητρόογλου μαζί με τόν κ. Παπαθεωρίδη; Σε δυò. Με τήν κριτική πάντα, με τήν άμεροληψία. Με τò διαβάσκα. Να. Πώς είμαι ο στερνός στερνός άπ' όλους τούς γραφιάδες και συγγραφιάδες. «Ο έσχατος τών συγγραφίων». Πώς ούτε από δημοτική δε νοιώθω. Δημώδους.

Άφτό μου θυμίζει έναν έπαρχιώτη έδω που έβγαλε μια μέρα μια φυλλάδα με τόν τίτλο: Réponse modérée à un libelle infâme. Στο Παρίσι άμέσως γελάσανε. Στην Πόλη δε γελούνε ακόμη. Δεν πειράζει. Έμένα και τούτο μου φαίνεται σαν αρχή πολιτισμού, να διαδύουνε σοβαρά σοβαρά, να τò ανακαλύψανε, πώς προτου μιλῆση κανείς για έναν άθρῶπο τής πέννας, καλύτερο να διαβάση και τὰ βιβλία του. Στάλλα βέβαια πώς ακολουθούνε τὰ παλαιά, τὰ ήρωικά τὰ συστήματα. Έκείνα τὰ Χατζηδάκικα, τὰ παινεμένα. Φτάνει να μισῶ ένα πρόσωπο, κι ο τι κάνει, ο τι λέει, για πέταμα. Ωστε τò κατηγορητό, ακόμη κι αν ύποθέσης πώς μπορεί νάχη δικιο δῶθε κείθε ο κατηγορητής, δεν πιάνει τόν τόπο του. Δε μάθανε ακόμη τήν τέχνη τήν παρισιάνικη. Μαργιόλικη τέχνη. Μα τί νόστιμη! Άπό τήν πρώτη πρώτη σελίδα πιάνεις κι όλο έπαινους καταστρώννεις. Ζεφυράκι που σε χαδέθει και διαβαίνει. Διαβάζεις και γίνεται ή καρδιά σου γαρουφαλάκι. Μπρέ παιδιά, να διαβάσω ακόμη! Ραχάτι μονάχο. Άξαφνα στρίβει ο κάβος και σε δέρνει κατάμουτρα ή μπόρα, με μια λέξη.

Ο κ. Καραδημητρόογλου, μαζί του κι ο κ. Παπαθεωρίδης, τήν τέχνη άφτη δεν τήν κατέχουνε. Φυσικά όμως, μια και δε γυμναστήκανε ούτε στην τέχνη τή μικρή, τί πέραση μπορεί νάχη και ή κριτική τους για έργα τής τέχνης; Καμιά. Μα είναι κ' οί δυò τους έξυπνοι άθρῶποι. Έχει έλπίδα να διούμε καλύτερα κατόπι. Σήμερα μας διαβάζουνε. Μας διαβάζουνε και μας βρίζουνε. Άβριο θά μας διαβάζουνε, θά μας παίνουνε κ' έπειτα μονάχα θά μας βρίζουνε. Μεθάβριο πιά θά μας διαβάζουνε, θά μας καταλαβαίνουνε και βρισίτσα δε θά ξεστομίζουνε. Τι λέγαμε; Πώς θάματα θά γίνουνε στα 1908.

*

Οί δικοί μας τώρα τί θάματα θά μας καταφέ-

ρουνε για τόν καινούριο τò χρόνο; Δεν πρέπει να μείνουνε πίσω. Πρέπει να θαματουργήσουνε και του λόγου τους. Τόν τρόπο ίσια ίσια θαρῶ πώς τούς τόν έδειξε ο Νουμάς στην πρώτη του τή σελίδα. Κάτω από τόν τίτλο, δεξιά, μας είχε βάλει, έδω κ' ένα μήνα, κάποιο ρητό του Σολωμού. Άριστερά πάλε είχε βάλει και κάτι δικό μου. Να με βάλη έμένα, σαν παλιός πολεμιστής που κατάντησα πιά στα γεράματα μου, άς είναι και δε λέω τίποτα. Μα να στέκουμαι στην ίδια γραμμή, έτσι, με τò Σολωμό, δεν κάνει. Τάλλαξε και του συμβούλεψα να διαλέξη καμια φρασούλα του Βηλαρά. Καλύτερα ταιριάζει, αν και ο Βηλαράς, δηλαδή, χωρίς γλωσσολογίες, χωρίς τὰ χίλια μας τὰ τωρινά επιστημονικά μαραφέτια, έίπε, από τὰ 1812, στο περίφημο γράμμα του προς τò Σοφολογιώτατο, άπαράλλαχτα εκείνα που σας κοπανίζω από τὰ 1888 ίσα με τὰ 1908. Είκοσι χρονία. Σ' άφτό, στο να καταγίνουμαι σε όρθογραφίες και γραμματικές, μοιάζω τουλάχιστο με τò Βηλαρά, και κάπως τρώγεται να με βλέπετε μαζί του, ταιρι ταιρι. Κοιτάζτε μάλιστα τί γράφει: «Κάθε γλώσσα έχει τούς φυσικούς της κανόνες». Ορίστε; Να της κιόλας κ' ή περίφημη λέξη ο κανόνας! Συφωνούμε ή δε συμφωνούμε, ο Βηλαράς κι ο αίρεσιάρχης; Να μου μάθετε τόν κανόνα, παιδιά, και θά μου τὰ μάθετε όλα μ' έναν κόπο τήν ανεξαρτησία, τήν τέχνη, τήν επιστήμη — και τήν Άγάπη.

Αν τὰ μάθετε άφτα, τότες πιά σας δίνω και γω τήν έφκή μου. Μα σαν τί έφκή νάνα τούτη; Παράξηση, πρωτότυπη έφκή. Άμέ, πώς να μην είναι, άφου μιλω σε Ρωμιούς, στον πιò έξυπνο λοκò τής οικουμένης; Τους έφκουμαι, φηναστῆτε, να μην είναι από δω κι όμπρος τόσο έξυπνοι. Να μη νομίζη ο καθένας πώς είναι ο μόνος έξυπνος. Να μη μας κεραμβοβολῆ ο καθένας, για να μας τάποδείξη, μια πρωθυπουργική γραμματική του κεφαλιού του. Τι άνάγκη έχετε, άφου χρόνια και χρόνια κοπιάζω να σας τήν καταφέρω τή μικρούτσικη, τήν άσημαντη δουλίτσα τής γραμματικής; Έσείς να χαζέβετε και να μου άφίνετε σε μένα τήν άχαρη τήν τέχνη, που δεν είμαι δε και πεισματάρης. Να μ' άκούγατε όσο έγώ είμαι πρόθυμος να σας άκούσω, καιρός τώρα που θά είχαμε στα γεμάτα και τήν ένωση και τήν ένότητα. Πρέπει χωρίς άλλο να τις απολάψουμε. Γραμματική — άχ! και τί κόσμους, τί κόσμους ήθικους, τί... μα τί δεν έχει μέσα της μια τέτοια λέξη! — γραμματική θέλει ένα έθνος για να γίνη έθνος, και